

Parc del Calamot

Pedres, pinyes i garrofes

INFORMACIONS

Equipaments i serveis del Parc

Fonts d'aigua potable. Jocs infantils. Jocs gimnàstics. Pista de monopatinis. Bar. Aparcament. Aparcament de bicicletes.

Recomanacions

Si veniu en cotxe, aparqueu els cotxes als llocs assenyalats (P)
Utilitzeu les papereres.
Observeu la vegetació sense malmetre-la.
No feu sorolls innecessaris
Cuideu el Parc, com si fos casa vostra.

Per a més informació:

Àrea Metropolitana de Barcelona. Servei de Promoció i Conservació de l'Espai Públic. www.amb.cat

DADES TÈCNiques I ESTADÍSTIQUES

Superfície: 5,9 ha

Inauguració: 1998

Projecte: Direcció de Serveis de l'Espai Públic de l'AMB

Fidel Vázquez, arquitecte

Població de Gavà 2011: 46.250 habitants

COM ARRIBAR AL PARC

Amb autobús:

L80-L81 Gavà (Av. Joan Carles I) – Barcelona (Pl. Espanya)

L82-L85 Gavà (Av. Joan Carles I) – L'Hospitalet (Sta. Eulàlia)

L96 Sant Boi de Llobregat (estació FGC) – Castelledefels (Bellamar)

L97 Barcelona (Pl. Reina M. Cristina) – Castelledefels (Bellamar)

L99 Castelledefels (Santiago Rusiñol) – El Prat de Llobregat (aeroport)

Ga1 (Pou/Floresta – Av. Europa)

Amb ferrocarril: Renfe, estació Gavà, línia C2. Distància entre l'estació i el Parc: 1 km

Amb vehicle privat: Des de Barcelona per l'autopista C-32. Sortir a Gavà i enllaçar amb l'avinguda de Joan Carles I. Trobareu el Parc a l'esquerra.

© ÀREA METROPOLITANA DE BARCELONA
Direcció de Serveis de l'Espai Públic

COORDINACIÓ, RECERCA I TEXTOS
Servei de Promoció i Conservació
Lluís Planes i Sant-romà, geògrafa

DISENY GRÀFIC
Oficina de Disseny
Enric Folch i Ursula Solans

CORRECCIÓ DE TEXTOS
Manel Carvera i Gallemí, títol·leg

INVENTARI DE VEGETACIÓ I PLÀNOLS
Pilar Monsonet i Montes, biòloga
Roser Vives de Delàs, enginyera agrònoma

FOTOGRAFIA
Ernest Costa i Savoia

COL·LABORACIONS
Museu de Gavà

IMPRESSIÓ
Agpograf

Maig de 2012

Àrea Metropolitana
de Barcelona

SITUACIÓ

L'indret

A tocar del nucli urbà de Gavà, elevat sobre el delta del Llobregat i protegit per les muntanyes del massís de Garraf, l'indret que ocupa el Parc (conegut des d'antic amb el nom de la Roca i dominat pel turó del Calamot) és visible des de lluny, per la seva situació damunt d'un desnivell de 17 m sobre la carretera C-245. Vist des del pla ofereix la seva imatge més característica, una façana vertical de pedra vermellosa, coronada per una pineda. Pel que fa a la geologia, el Calamot forma part de l'anomenat Garraf roig i el color vermell de les roques és degut als òxids de ferro, presents als gresos i conglomerats d'aquest sector del massís.

El Parc és al samontà, una part del territori entre la plana i la muntanya, tradicionalment dedicada als conreus de secà. En l'àmbit actual de l'Àrea Metropolitana de Barcelona és, pràcticament, l'únic retall d'aquest paisatge que s'ha salvat de l'edificació i on encara es pot gaudir d'un passeig tranquil entre garrofers, ametllers i oliveres. Per altra banda, tot i els talls que representen les infraestructures viàries, la seva importància ambiental i paisatgística és notable perquè es manté una certa continuïtat entre els diferents sistemes naturals propers: el mar, la platja, el delta, el samontà i la muntanya.

El Parc i la ciutat

El Parc està situat al sud-oest del nucli edificat de Gavà, just on s'acaba la ciutat actual, al barri de les Panes i queda inclòs dins l'àmbit d'actuació del Pla de Ponent. L'envolten pel sud-est la carretera C-245 (de Barcelona a Santa Creu de Calafell) i pel nord-est l'avinguda de Joan Carles I. Pel sud-oest el Parc no té un límit formal, perquè està prevista la seva ampliació cap al mas de l'Horta fins arribar pràcticament al doble de la superfície actual.

LA HISTÒRIA

L'indret conegut amb el nom de la Roca, on avui és el Parc, i el turó del Calamot han estat poblats des de molt antic. Així ho testimonien les restes ibèriques i romanes trobades al lloc i la documentació existent sobre la fortalesa medieval de la Roca (amb el seu nucli de població i la capella de Santa Magdalena) i sobre els masos de l'Horta i de Can Ribes. Els garrofers, ametllers i oliveres del Parc provenen dels antics conreus d'aquests masos.

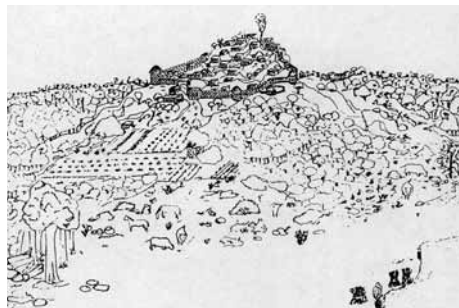
Dita popular: *A la Roca el sol hi toca, és la flor dels mariners.*

Plànol de la Baronia de l'Eramprunyà, 1590, on es veu el nucli de la Roca
Museu de Gavà

El poblat ibèric del turó del Calamot

La construcció del poblat ibèric del Calamot es vincula amb el període de maduresa de la cultura ibèrica, segles IV i III aC. L'indret complia les condicions necessàries: un turó fàcilment defensable i estratègicament situat, prop del mar (la costa aleshores seguia aproximadament la carretera de Santa Creu de Calafell)*, d'una vall de comunicació cap a l'interior i de petites planes cultivables. Boscos d'alzina i de ribera poblaven les muntanyes i les valls properes. Les peces trobades al turó (ceràmiques, pesos de xarxa, fusioles i peces de teler, banyes de cérvol, etc.) expliquen alguns aspectes de la vida quotidiana dels

Reconstrucció ideal del poblat ibèric del turó de Calamot
Museu de Gavà

* En unes excavacions realitzades el 1986 per la Companyia d'Aigües de Barcelona, al peu del Parc, al costat de la gasolinera, va aparèixer a 2 m de fondària un estrat de sorra de platja molt pura i de superfície ondulada, que recordava un sistema de dunes litorals. Entre la sorra hi havia petxines i una àmfora ibèrica.

ibers, un poble dotat d'una civilització complexa i avançada caracteritzada per la seva obertura al món mediterrani. Es creu que el poblat es va mantenir actiu fins a la dècada dels 40-30 aC, amb una certa coexistència amb els colonitzadors romans. Les seves restes han estat molt afectades per l'erosió i es desconeix el que en pot quedar perquè no s'han realitzat excavacions arqueològiques sistemàtiques.

El mas de l'Horta

En el sector que formarà part de la futura ampliació del Parc, hi ha les restes d'una històrica masia, amb orígens al segle X. Va ser una important hisenda dedicada als conreus d'horta, vinyes, oliverars, garrofers, cereals i també a la ramaderia. Des de temps feudals és coneguda com l'Horta, l'Horta del Baró i l'Horta del Senyor, referint-se al senyor que ocupava la casa o castell de la Roca (situada en un lloc incert dels volts del Calamot i avui desparegada) al qual estava estretament vinculada.

El mas de l'Horta, encarat a migdia i dominant la plana del delta, és una casa de planta baixa i primer pis, sense golfes. Cal remarcar les llindes i els brancals de pedra, el rellotge de sol i el ràfec de la coberta. Ha passat per diverses reformes i addicions.

El mas de l'Horta, cap a 1970
Foto: Joan Mitjans

A la llinda d'una finestra del primer pis hi ha la data de 1653. L'any 1700 consta inscrit a l'era, de proporcions considerables, i la data de 1837 destaca a la porta del corral davant de l'era. A la tanca encara es conserven espitlleres de defensa. La importància pagesa d'aquest mas es fa palesa en la presència de sitges, corrals i serveis agrícoles. Abandonat de fa temps i inclòs al catàleg de patrimoni de Gavà, el mas de l'Horta és avui de propietat pública i es preveu la seva restauració i futur ús com a equipament.

La gènesi del Parc

El Pla General Metropolità de 1976 va qualificar de zona verda l'àmbit actual del parc del Calamot. El projecte, aprovat per l'Ajuntament de Gavà el 1997, es va redactar a la Direcció de Serveis de l'Espai Públic de la Mancomunitat de Municipis de l'AMB. Les obres de construcció es van iniciar el mes de juliol de 1997 i van acabar al final de 1998. Des d'aleshores el parc del Calamot forma part de la Xarxa de Parcs Metropolitans. El Servei de Promoció i Conservació de l'Espai Públic de l'AMB s'ocupa del seu manteniment i de la divulgació dels seus valors.

LLOCS PROPERS D'INTERÈS

Can Ribes

Darrera el Parc, enmig d'una vegetació densa de pins i xiprers que com una pantalla protectora l'aïlla dels blocs d'habitatges que l'envolten, s'aixeca la senyoriola masia de Can Ribes. El seu nom ha perdurat des del segle XVIII quan Francesc Ribes, fabricant d'indianes i ciutadà honrat de Barcelona, va comprar dos masos rònecs situats en el lloc de la Roca i 30 mujades de terra per invertir part del seu capital i poder gaudir d'una segona residència. Segons documents de l'Arxiu de la Baronia de l'Eramprunyà, l'antiga casa-castell de la Roca es localitzava dins d'aquesta propietat. Can Ribes ha arribat als nostres dies en perfecte estat de conservació. Té coberta a 4 aigües, disposa de llindes, brancals i trencaaigües de pedra, així com d'una galeria d'arcades perimetral.

Dita popular: *A Can Ribes... no hi arribes*

Can Ribes, 1966
Foto: Pere Aguiló

Curiositats

Sembla que hi ha notícies provades que les cases que fins fa poc eren al peu del Parc i al costat de la gasolinera, anys enrere foren seu d'un grup de noies de vida alegre. Manuel Milà i Fontanals, en el Romancer català, inclou el romanç "Les dames desconegudes" que diu en el primer vers:

*A la vila de Gavà
n'hi ha unes dames que es pinten.
Se'n posen les millors robes,
donen un tomb per la vila.*

COM ÉS EL PARC

Per explicar com és el parc del Calamot cal referir-se, necessàriament, a l'indret que li fa de suport i el caracteritza, una lleugera elevació del terreny, amb un paisatge dominat pel vermell de les roques i el verd fosc dels pins i els garrofers. És un paisatge antic, d'una austeritat serena, que a la primavera s'esquitxa de color amb la florida de gran quantitat d'herbes i arbusts. El Parc ha respectat aquest indret, s'ha volgut adaptar al seu caràcter ancestral i s'ha apropiat del seu paisatge. Només l'ha equipat lleugerament per tal de fer-lo més accessible i afavorir-ne l'ús.

La pineda i el garroferar són els elements bàsics, que l'estructuren en dos sectors. A la part més alta un camí travessa el Parc en sentit est-oest i li fa de límit; el formen peces de disseny irregular que, quan arriben als punts d'encreuament, es converteixen en petites àrees d'estada.

Els colors de murs i paviments (vermells, terres i ocres) són els mateixos que els dels materials naturals de la zona. Arreu hi ha masses d'arbusts, plantes aromàtiques i gramínies pròpies del lloc, com el marfull, el romaní, la farigola, la ginesta, la cesquera i algun exemplar aïllat de càrritx.

Zona A. La Pineda

La pineda del Calamot, damunt la paret vermella i retallada, on arrenen ginesteres i ametllers, és una fita en el paisatge gavanenc. Des de l'aparcament i la zona de jocs infantils, al costat de la carretera, s'hi arriba per una rampa que salva el fort desnivell. Un cop a dalt, la rampa enllaça amb un passeig que, entre els pins i el rocam, arriba al mirador del delta. És una pineda de pi piner, amb dos pins blancs que es diferencien dels primers pel color del tronc, la forma de la capçada i per les pinyes més petites i abundants.

A causa de la intervenció humana **les pinedes** han adquirit molta rellevància en el mantell forestal del nostre país, en detriment dels alzinars. Dominen el paisatge mediterrani fins al punt que per a molta gent una pineda i un bosc són la mateixa cosa. Les pinedes, a casa nostra, són indrets tradicionals de trobada on passar els diumenges ociosos, fer aplecs i fontades, mentre es gaudeix de la flaire de resines i farigoles. Arbredes acollidores, amb un sotabosc encatfat de pinassa, o amb alguna de les oloroses plantes de les brolles.

Pi piner

El pi piner, originari del Mediterrani oriental, fou un arbre molt estès pels romans, el quals el valoraven especialment. Pot arribar als 20 m d'alçada i al nostre país el trobem isolat, en petits grups o fent boscos extensos prop del litoral. El creixement ininterromput de les branques inferiors per tal d'abastar la claror solar, origina la forma típica de para-sol de la capçada, de color verd intens pel damunt i més resseca interiorment. L'escorça forma plaques rogenques i les fulles tenen de 10 a 15 cm de llarg. Les pinyes són grosses i amb pinyons comestibles, molt apreciats, que cauen a terra abans que la pinya es desprengui de l'arbre.

El pi piner ha estat utilitzat per fixar dunes litorals i per fer puntals de mines i travesses de ferrocarril. Entre la pineda i el garroferar hi ha un espai de transició amb un grupet d'ametllers i d'oliveres, companys ancestrals dels garrofers en el paisatge del secà mediterrani.

Zona B. El Garroferar

Els garrofers de l'antic conreu de Can Ribes són l'espècie més abundant i més significativa del Parc. S'ha conservat la seva distribució original en rengleres, un sistema de plantació utilitzat per facilitar la recol·lecció i que dona lloc a un paisatge particular. Entre els garrofers hi ha petits espais equipats per als usuaris on s'han plantat xiprers i parquinsonies. També és important la presència de plantes aromàtiques com el romaní, la farigola i la ginesta i de gramínies com la cesquera, una canya de 2,5 m o més d'alçada, que fa grans tofes i porta llargues panicules piramidals, blanques i sedoses. Al final d'aquest sector, per la banda de Can Ribes, hi ha una gran esplanada per a activitats diverses.

Cesquera

Prop del camí de carena hi ha les restes d'una estructura que, si bé encara no s'ha estudiat a fons, per les seves característiques externes podria tractar-se d'una tina relacionada amb l'elaboració de vi, anterior a la segona meitat del segle XIX. Les tines solien construir-se dins de les cases, però no és rar trobar-les al costat del mas o al camp, prop de les vinyes. Estructures molt similars es conserven a la riera dels Canyars i a Ca N'Alaió de Castelldefels.

Garrofer

El garrofer és un arbre típicament mediterrani, verd tot l'any, d'uns set metres d'alçada, amb el tronc abonyegat i gruixut i l'escorça fosca. Té la capçada densa i arrodonida, amb branques que es despenguen fins a prop de terra. Les fulles són compostes (de 6 a 10 folíols cadascuna), de color verd fosc brillant i amb els marges una mica ondulats. Floreix a l'estiu amb flors petites i discretes de color groc verdós. El seu fruit, la garrofa, és dolç i nutritiu, i s'ha usat des d'antic per a l'alimentació humana i, sobretot, del bestiar. La dita popular "guanyar-se les garrofes" explica la seva importància econòmica.

A les darreries del segle XIX se'n van plantar molts per substituir les vinyes destruïdes per la fil·loxera. Viuen en les terres assolellades i seques del litoral, per sota dels 300 metres, al país del margalló. Es diu que el garrofer "vol veure el mar". La seva fusta, dura i compacta, es fa servir en ebenisteria, torneria, fusteria i construcció.

Les vistes

El fet de trobar-se en un lloc elevat converteix el Parc en un bon mirador tant cap a la costa com cap a l'interior. Davant del Parc, de llevant a migdia, s'estén el delta del Llobregat ocupat per infraestructures i edificacions, però també amb algunes zones de conreu d'horta. Cap al sud es distingeix el castell de Castelldefels. A muntanya es poden veure alguns dels cims més coneguts de les tres zones geològiques del massís de Garraf. Al Garraf blanc, format per roques calcàries, les Agulles (548 m) i la Morella (592 m); al Garraf roig, format per gresos, el castell d'Eramprunyà i el Calamot (84 m); i al Garraf negre, format per pissarres, Sant Ramon amb la seva ermita (313 m).

Arbres del Parc

Els perennifolis

Verds tot l'any amb fulles planes i més aviat petites de cutícula dura, fosca i brillant, per poder resistir temporades de sequera. N'hem distingit tres grups principals:

Palmeres

Vegetals de tronc únic, sense ramificar, amb fulles i flors que neixen de l'extrem.

- 1 *Washingtonia robusta*, **washingtonia**

Pins i altres coníferes

Plantes resinoses, amb fulles petites, estretes i allargades de cutícula molt dura.

- 2 *Cupressocyparis leylandii*, **xiprer de Leyland**
- 3 *Cupressus glabra*, **xiprer blau**
- 4 *Cupressus macrocarpa* 'Lutea', **xiprer de Lambert**

- 5 *Cupressus sempervirens*, **xiprer**
- 6 *Pinus halepensis*, **pi blanc**
- 7 *Pinus pinea*, **pi pinyer**

Altres perennifolis

- 8 *Acacia dealbata*, **mimosa**
- 9 *Casuarina cunninghamiana*, **casuarina**
- 10 *Ceratonia siliqua*, **garrofer**
- 11 *Olea europaea*, **olivera**

Els caducifolis

Molt variables amb el pas de les estacions, adaptats a llocs amb aigua abundant, de fulles més o menys grosses que cauen a la tardor.

- 12 *Ficus carica*, **figuera**
- 13 *Morus alba* 'Kagayamae', **morena japonesa**
- 14 *Parkinsonia aculeata*, **parquinsònia**
- 15 *Prunus dulcis*, **ametller**

Arbusts i altres plantes

- 1 *Calicotome spinosa*, **argelaga negra**
- 2 *Erianthus ravennae*, **cesquera**
- 3 *Genista linifolia*, **ginesta linifolia**
- 4 *Hedera helix*, **heura**
- 5 *Hyparrhenia hirta*, **albellatge**
- 6 *Phillyrea angustifolia*, **aladern de fulla estreta**
- 7 *Quercus coccifera*, **garric**
- 8 *Retama monosperma*, **ginesta blanca**
- 9 *Rosmarinus officinalis*, **romani**
- 10 *Spartium junceum*, **ginesta**
- 11 *Viburnum tinus*, **marfull**

	Paviment dur
	Paviment tou
	Gespa i prat
	Front de pedrera
	Vegetació singular
	Aigua potable
	Ruïnes - restes arqueològiques
	Vista panoràmica
	Jocs infantils
	Jocs gimnàstics
	Pista de monopatinis
	Bar
	Aparcament
	Aparcament bicicletes
	Limit zones
	Limit parc